GRAMATICĂ ŞI VOCABULAR

UNELE PROBLEME DE FONETICĂ ÎN LUMINA ÎNVĂŢĂTURII STALINISTE DESPRE LIMBĂ

DE

ACADEMICIAN EMIL PETROVICI

După apariţia genialei lucrări a lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii », în faţa lingviştilor se pune şi problema revizuirii principiilor care stau la temelia studiului sunetelor limbii, a foneticii.

Lingviştii sovietici, în cursul desbaterilor care au urmat apariţiei lucrării lui I. V. Stalin « Marxismul şi problemele lingvisticii », au subliniat în repetate rânduri importanţa, pentru lingviştii care se străduiesc să introducă marxismul în lingvistică, de a considera şi latura fonetică a faptelor lingvistice, sarcină ce decurge din sarcina principală pe care a pus-o I. V. Stalin lingviştilor, anume « studierea legilor interne de desvoltare a limbii. . . » [1].

In lucrările lui I. V. Stalin nu se vorbeşte direct despre fonetică. A deduce de aici că studiul foneticii e fără nicio importanţă, înseamnă a nu pătrunde esenţa învăţăturii staliniste despre limbă. Limba este învelişul material al gândirii umane. « Orice gânduri ar lua naştere în capul omului — scrie I. V. Stalin — şi oricând ar lua naştere, ele pot să se nască şi să existe numai pe baza materialului limbii, pe baza termenilor şi frazelor limbii. Gânduri nude, libere de materialul limbii, libere de „materia naturală" a limbii nu există. „Limba este realitatea nemijlocită a gândirii" (Marx). Realitatea gândirii se manifestă în limbă. Numai idealiştii pot vorbi despre o gândire nelegată de „materia naturală" a limbii, despre gândire fără limbă » [2].

Este evident că « materia naturală » a limbii, în ultimă analiză, e constituită din sunete. Sunetele limbii, formând în înşiruirea lor consecutivă cuvinte, forme gramaticale şi fraze, constituie învelişul material, sonor al gândurilor umane. « A ignora acest înveliş sonor, a renunţa la studierea lui pot numai idealiştii,

[1] I. Stalin, Marxismul şi problemele lingvisticii, Edit. pentru literatură politică, 1953, p. 27.

[2] Ibid., p. 35.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

care socotesc că este posibil să se ocupe cu semantica pură » — susţine foarte just lingvistul sovietic O. H. Ţaher [1].

Este clar că I. V. Stalin consideră că una din sarcinile lingvisticii este şi studiul foneticii. Aceasta rezultă şi din faptul că I. V. Stalin recomandă în lingvistică întrebuinţarea metodei comparativ-istorice, care îndeamnă la studiul limbilor, la studiul materiei naturale a limbii, deci şi al sunetelor limbii [2]. Unul din capitolele principale ale lingvisticii comparativ-istorice este acela al foneticii istorice, urmat de acela al gramaticii istorice şi al lexicologiei istorice [3].

Este adevărat că sistemul fonetic al unei limbi nu poate fi considerat ca având aceeaşi importanţă pentru limba respectivă ca structura ei gramaticală şi fondul principal de cuvinte al ei — susţine lingvistul sovietic R. I. Avanesov [4]. După I. V. Stalin, « . . . structura gramaticală a limbii şi fondul ei principal de cuvinte alcătuiesc temelia limbii, esenţa specificului ei » [5]. Dar studiul structurii gramaticale a unei limbi, al lexicului ei, nu poate fi făcut fără a studia latura fonetică a fenomenelor lingvistice, fără a studia sunetele limbii respective. I. V. Stalin ne învaţă: « Limba sonoră (în textul rusesc « zvukovoi iazîk », ceea ce poate fi tradus şi prin « limba sunetelor »), sau limba cuvintelor, a fost întotdeauna singura limbă a societăţii omeneşti în stare să servească drept mijloc adecvat de comunicare între oameni" [6]. Din acest enunţ al lui I. V. Stalin rezultă că studiul sunetelor limbii, adică fonetica, trebuie să constituie una dintre ramurile ştiinţei limbii.

De altfel, fonetica are şi o mare însemnătate practică în învăţarea limbilor, în stabilirea regulilor de ortoepie, în alcătuirea alfabetelor şi îmbunătăţirea ortografiei. Pentru ca limba să-şi poată îndeplini cât mai bine funcţiunea de o importanţă capitală de a servi ca mijloc de comunicare între membrii societăţii, ea trebuie să fie rostită de toţi vorbitorii cât mai unitar. O pronunţare defectuoasă, regională sau un accent străin al unei limbi îngreuiază înţelegerea între oameni şi duce la pierdere inutilă şi de energie în procesul muncii sociale. În construirea socialismului şi în revoluţia culturală legată de ea, când se întrebuinţează cu tot mai mare eficacitate graiul viu în cuvântările şi conferinţele publice, în emisiunile de radio, în teatru şi cinematograf, în organizaţiile de partid şi de masă, rostirea corectă a limbii naţionale are o însemnătate uriaşă. De aceea, ortoepia trebuie să ocupe un loc de seamă în învăţarea atât a limbilor străine,

[1] O. H. Ţaher, Fonetica în lumina învăţăturii lui I. V. Stalin despre limbă, în « Inostrannîe iazîki v şkole », nr. 3, p. 23.

[2] I. Stalin, op. cit., p. 30.

[3] V. V. Vinogradov, Noţiunea legilor interne de desvoltare a limbii în sistemul general al lingvisticii marxiste, în « Voprosî iazîkoznaniia », 1952, nr. 2, p. 43.

[4] R. I. Avanesov, K voprosu o foneme, în « Izvestia SSSR, Otdel. lit. i iaz. », XI, 1952, 5, p. 463.

[5] I. Stalin, op. cit., p. 23.

[6] Ibid., p. 41.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

cât şi a limbii materne. Iar regulile ortoepice, de pronunţare corectă a unei limbi, nu pot fi stabilite fără un studiu prealabil al foneticii limbii respective.

Fonetica îşi găseşte o aplicare practică şi în logopedie, în reeducarea celor cu defecte de vorbire, în învăţământul surdo-muţilor.

Aşa dar, fonetica serveşte la perfecţionarea limbii, ajutând-o să-şi îndeplinească cât mai bine funcţiunea de « cel mai important mijloc de comunicare între oameni » (Lenin) şi în acelaşi timp şi de « instrument de luptă şi de desvoltare a societăţii » [1].

Studiul foneticii trebuie să înceapă cu studiul anatomic al organelor vorbirii, cu studiul fiziologic al mişcărilor, al articulaţiilor pe care le execută aceste organe în timpul vorbirii, trecându-se apoi la studiul acustic al sunetelor graiului şi la studiul mecanismului psihologic al actului vorbirii şi al perceperii şi aperceperii sunetelor limbii. In acest scop, foneticienii au aplicat şi metoda experimentală, întrebuinţând aparate de înregistrare a sunetelor, putând în felul acesta să se folosească de măsură şi de calcul.

Desvoltarea foneticii, mai ales după aplicarea metodelor foneticii experimentale, în cursul jumătăţii a doua a secolului al XIX-lea şi la începutul secolului al XX-lea, a însemnat un progres important în cercetarea lingvistică. Datorită cunoaşterii tot mai depline a rostirii sunetelor limbii, a fost părăsit definitiv de către cercetători obiceiul greşit de a vorbi de litere, de schimbări de litere, atunci când tratează realităţi care privesc pronunţarea şi evoluţia istorică în cursul veacurilor a sunetelor limbii. In urma cunoaşterii tot mai precise de către lingvişti a fiziologiei sunetelor, metoda comparativ-istorică reuşeşte cu tot mai mare precizie ştiinţifică să prezinte desvoltarea de-a-lungul secolelor a aspectului fonetic, lexical şi gramatical al limbilor înrudite, adică a limbilor care îşi trag obârşia dintr'o limbă de bază comună. Studiul comparativ-istoric al limbilor s'a desvoltat în cursul secolului al XIX-lea în primul rând datorită studiului schimbărilor fonetice ale dialectelor unei limbi sau ale limbilor înrudite. Fonetica a ajutat în mare măsură lingvistica să devină o ştiinţă.

La foneticienii secolului al XIX-lea, mai ales după succesele obţinute de fonetica experimentală, s'a desvoltat concepţia greşită, care mai dăinuie şi astăzi, că fonetica este o ştiinţă aparte, deosebită de lingvistică, o ştiinţă a naturii, de care lingviştii se servesc ca de o ştiinţă auxiliară. In lingvistica sovietică, concepţia general acceptată consideră fonetica o ramură a lingvisticii, care se serveşte ca de ştiinţe auxiliare de fiziologie şi acustică. Sunetele limbii trebuie studiate din punctul de vedere al lingvistului, din punctul de vedere al funcţiunii lor de a servi ca înveliş material al gândirii umane.

Părăsirea punctului de vedere naturalist în studiul sunetelor limbii a început în lingvistica rusă, unde a apărut, la sfârşitul secolului al XIX-lea, noţiunea

[1] Ibid., pag. 21.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

de fonem, adică a sunetului limbii considerat din punctul de vedere al funcţiunii pe care o are în sistemul limbii. Profesorul dela Universitatea din Cazan şi mai târziu din Petersburg, Baudouin de Courtenay, dar mai ales elevul său L. V. Şcerba, au fost aceia care au precizat noţiunea de fonem. In definiţia fonemului (termenul de fonem a fost întrebuinţat prima dată de N. V. Kruşevski), Baudouin de Courtenay s'a plasat, mai cu seamă în lucrările sale mai noi, pe poziţii psihologice. După Baudouin de Courtenay, « fonemul este reprezentarea continuă a unui „sunet" în psihicul nostru », sunetul fiind « totalitatea complexă şi simultană a mişcărilor organelor vorbirii necesare pronunţării şi reprezentările provenite dela aceste mişcări » [1].

Baudouin de Courtenay, precum şi alţi lingvişti contemporani de ai săi, a observat că un « sunet » al unei limbi oarecare prezintă mai multe varietăţi în cursul vorbirii. Astfel « sunetul » *n* poate fi rostit — şi este de fapt rostit — în multe feluri. Aceste varietăţi ale lui *n* sunt condiţionate de « sunetele » vecine, de mediul fonetic în care se află *n*. De pildă, în limba română rostim în locul nazalei dentale *n* o nazală velară (să o notăm $_n$) înaintea ocluzivelor velare *c*, *g* (de ex. *ba$_n$că*), o nazală labio-dentală, notată $_m$, înaintea fricativelor labio-dentale *f*, *v* (de ex. î$_m$văţ), o dentală palatală, notată *n'*, înaintea ocluzivelor palatale *k'*, *ģ* (de ex. *un'k'*), o nazală dentală lipsită de ocluziune dentală, înaintea fricativelor dentale *s*, *z* (de ex. *pânză*) etc.

Toate aceste varietăţi ale lui *n*, deosebite una de alta din punct de vedere acustic şi fiziologic, constituie pentru Români un singur « sunet », *n*. In limba germană şi în limba engleză, nazala velară $_n$ e un « sunet » aparte, deosebit de nazala dentală *n*. Prin urmare $_n$ românesc şi $_n$ german, identici în ce priveşte însuşirile lor acustico-fiziologice, constituie două « sunete »: în limba română « sunetul » *n*, în limba germană « sunetul » $_n$.

Primul care a dat un răspuns mulţumitor întrebării: de ce sunete care se deosebesc din punct de vedere acustico-fiziologic formează totuşi o unitate fonetică, un « sunet », un fonem, într'o limbă, pe când o singură varietate, fără deosebiri în însuşirile acustico-fiziologice, constituie « sunete », foneme deosebite în limbi deosebite, a fost elevul lui Baudouin de Courtenay, L. V. Şcerba.

El a fost primul care a considerat sunetele limbii consecvent din punctul de vedere al înţelesului cuvintelor, al întrebuinţării sunetelor la deosebirea cuvintelor. În lucrarea sa asupra pronunţării ruse, apărută în 1911, el deosebeşte fonemele, care sânt « sunete având puterea de a diferenţia înţelesurile », de « nuanţele care n'au puterea de a diferenţia înţelesurile » cuvintelor [2].

---

[1] Baudouin de Courtenay, Vvedenie v iazîkoznanie, 1908, p. 13, la R. Zinder — M. I. Matusevici, K istorii uceniia o foneme, în « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », XII, 1, p. 66.

[2] L. V. Şcerba, Court exposé de la prononciation russe, 1911, p. 2, la R. Zinder — M. I. Matusevici, op. cit., « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », XII, 1, p. 68.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

Să ilustrăm cu exemple din limba română ce trebuie să considerăm, în sensul definit de Şcerba, un fonem sau numai o nuanţă, o varietate — termenul care s'a încetăţenit mai târziu e acela de variantă — a unui « sunet », a unui fonem. Cuvintele se deosebesc unele de altele, de obicei, prin totalitatea aspectului lor fonetic. Cuvintele *(plug)* şi *(ba$_n$kă)* nu se aseamănă deloc între ele din punct de vedere fonetic. Dar două cuvinte ca *(frikă)* şi *(ba$_n$kă)* au ceva asemănător, ceva comun; e silaba ultimă (*-kă*), pe când prima silabă a celor două cuvinte nu prezintă nici o asemănare. Asemănarea între două cuvinte poate să fie atât de mare, încât, dintre sunetele care se succed în aceeaşi ordine în cele două cuvinte, numai unul să fie diferit într'un cuvânt faţă de celălalt. Astfel *(barkă)* diferă de *(ba$_n$kă)* numai prin aceea că are un *(r)* între *(a)* şi *(k)* în loc de *(n)*. Intre paranteze trebuie să amintim că e destul de des cazul când două cuvinte nu diferă fonetic de loc unul de altul; sunt aşa numitele omonime. Vorbitorii le deosebesc numai cu ajutorul contextului, de exemplu *banca din şcoală* şi *banca de stat*, *părul din grădină* şi *părul din cap* etc. O limbă nu poate avea însă multe omonime. Ea caută să deosebească fonetic unul de altul zecile de mii de cuvinte pe care le are. Pentru aceasta întrebuinţează un număr relativ mic de « sunete » pe care le combină în diferite feluri. Cuvintele *(ark, rak, kar)* au sunete identice, dar ordinea lor diferă dela un cuvânt la altul. Cuvintele *(barkă)* şi *(ba$_n$kă)* au patru « sunete » identice, numai al treilea e într'unul *(r)*, în al doilea *(n)*.

Prin urmare, înlocuirea într'un cuvânt a « sunetului » *r* cu « sunetul » *(n)* şi invers are puterea de a schimba cuvântul întreg, de a face din el alt cuvânt, cu alt înţeles. Aşa dar *(r)* şi *(n)* sunt două foneme deosebite.

Am văzut mai înainte că în cuvântul *(ba$_n$kă)* Românii rostesc o nazală velară, un *n* velar. E posibilă însă rostirea — nenaturală bine înţeles — a acestui cuvânt cu un *n* dental: *(bankă)*. La unii dintre cântăreţii noştri de operă se aude această pronunţare, care devine şi mai supărătoare când se intercalează între *(n)* şi *(k)* şi o scurtă vocală *î*: *(banîkă)*.

Inlocuirea nuanţei, a varietăţii velare a lui *n* cu nuanţa, varietatea dentală a acestei consoane nazale nu are puterea de a face din cuvântul *(ba$_n$că)* alt cuvânt.

Aşa dar, sunetul *(n)* şi sunetul *(n)* în limba română nu constituie două foneme deosebite; ele sunt numai două variante ale aceluiaşi fonem.

In schimb, în limba germană, *(n)* şi *(n)* sunt două foneme deosebite, deoarece ele diferenţiază cuvintele (zi$_n$ə), scris *singe*, înseamnă « cânt », pe când *(zinə)*, scris *sinne*, înseamnă « cuget », « meditez » *(ich sinne nach)*.

Fonemul este deci sunetul limbii considerat ca o unitate fonetică având funcţiunea de a diferenţia cuvintele, sensurile. Fonemul este deci legat de înţelesul cuvintelor. In articolul pe care l-a scris puţin înainte de a muri, « Oceredníe problemî iazîkovedeniia » (Problemele actuale ale lingvisticii), L. V. Şcerba scrie: « . . . In limbă se utilizează sunetele nu ca simple fenomene fizice sau fizio-

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

logice, ci ca elemente ale limbii, care au, sau cel puţin pot avea, un înţeles »[1]. De asemenea, şi în capitolul despre fonetică al « Gramaticii limbii ruse » a Academiei de Ştiinţe a U.R.S.S., scris în colaborare de L. V. Şcerba şi V. V. Vinogradov, se spune: « Natura lingvistică a diferitelor sunete ale limbii e determinată de faptul că fiecare dintre ele pot să însemne ceva într'o limbă *oarecare*, iar termenul de fonem a fost introdus tocmai în scopul de a sublinia acest fapt »[2].

In ce priveşte nuanţele unui sunet, ele sunt unite într'un tip fonetic nu de însuşirile lor acustico-fiziologice, ci de « capacitatea de a diferenţia cuvintele şi formele lor, adică de a servi comunicării între oameni », susţine L. V. Şcerba[3].

Am văzut mai înainte că nuanţele lui *n* în limba română, oricât de deosebite ar fi ele unele de altele, constituie totuşi un singur fonem, fiindcă toate au aceeaşi funcţiune lingvistică, pe când *n* dental şi *n* velar din limba germană, destul de apropiaţi unul de altul din punct de vedere acustico-fiziologic, constituie totuşi două foneme, fiindcă au funcţiuni lingvistice deosebite.

Care dintre nuanţele numeroase ale unui sunet constituie fonemul propriu zis?

De fapt oricare dintre nuanţele unui fonem trebuie considerată ca fiind însuşi fonemul respectiv, a cărui articulaţie a fost mai mult sau mai puţin influenţată, modificată de mediul fonetic înconjurător.

Dar — scrie L. V. Şcerba — « printre nuanţele unui fonem există de obicei una care, din diferite cauze, este cea mai tipică pentru fonemul respectiv... Pentru a simplifica, de acum înainte se va numi fonem şi această nuanţă tipică a lui; numai când pentru un motiv sau altul aceasta va avea vreo însemnătate, vor fi deosebite aceste noţiuni »[4].

Când vorbim deci de fonem, ne gândim de obicei la nuanţa cea mai tipică, la varianta fundamentală a lui. Să nu uităm însă că oricare nuanţă, oricare variantă a unui fonem trebuie considerată ca fiind fonemul respectiv însuşi, adaptat la mediul fonetic înconjurător.

★

Teoria fonemului a fost răspândită în lingvistica burgheză de doi lingvişti ruşi care au emigrat în străinătate după revoluţie, N. Trubeţkoi şi R. Iakobson, precum şi de aşa numita şcoală lingvistică dela Praga, formată de lingvişti din diferite ţări, grupaţi în jurul acestora. Urmând ideile lui Ferdinand de Saussure, care, în mod greşit, nematerialist, deosebeşte limba (langue) de vorbire (parole), ei au separat tot aşa de greşit, de nematerialist, fonetica, studiul sunetelor « vorbirii », de fonologie, studiul sunetelor « limbii ». Fonetica,

[1] « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », nr. IV, 1945, p. 185.
[2] Gramatica limbii ruse, op. cit., p. 12.
[3] Fonetica franţuzskogo iazîka, 1938, p. 17.
[4] L. V. Şcerba, op. cit., p. 17.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

după ei, trebuie să studieze numai latura acustico-fiziologică a sunetelor, fără a fi preocupată de utilizarea lor în limbă. Fonologia în schimb trebuie să studieze numai deosebirile dintre sunete care sunt legate de diferenţierea sensurilor.

Pentru N. Trubeţkoi, în fiecare fonem sunt importante numai acele însuşiri care îl deosebesc de alt fonem. Insuşirile concrete ale fonemelor nu-l interesează pe fonolog; acestea sunt studiate de fonetician.

Fonologia, aşa cum este practicată în ţările burgheze, rupe aşadar studiul sunetelor de materia însăşi a lor, rupe limba de « materia naturală » a limbii, ceea ce este în contrazicere cu învăţătura stalinistă despre rolul limbii sonore, al limbii sunetelor în istoria omenirii.

Din discuţia care s'a desfăşurat în coloanele revistei « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », nr. 4, 5 şi 6 din 1952 şi nr. 1 din 1953, la care au luat parte lingviştii sovietici S. K. Şaumian, R. I. Avanesov, A. A. Reformatski, A. G. Spirkin, S. Bernstein, V. I. Lîtkin, A. N. Gvozdev, R. Zinder şi M. I. Matusevici, a reieşit că lingvistica sovietică consideră inacceptabilă concepţia fonologică a structuraliştilor, susţinută de Şaumian, care rupe funcţiunea sunetelor de sunetele înseşi şi deci rupe fonologia de fonetică şi care studiază sistemul fonologic al limbilor în afara istoriei. Pentru lingvistica sovietică nu există două discipline ştiinţifice care se ocupă cu sunetele limbii, fonetica şi fonologia, dintre care prima ţine de ştiinţele naturii, iar a doua de ştiinţele sociale. Latura sonoră a limbii ca fenomen social este studiată de o singură disciplină ştiinţifică, de fonetică, iar aceasta cercetează sunetele limbii ca elemente ale structurii limbii, studiind funcţiunea îndeplinită de sunete în strânsă legătură cu materia limbii care exprimă această funcţiune, studiind deci funcţiunea şi materia care o exprimă în unitatea lor organică existentă în realitate — scrie R. Avanesov [1].

Aşadar, dacă întrebuinţăm termenul de fonologie, să nu pierdem din vedere că ea nu este o disciplină ştiinţifică aparte, deosebită de fonetică, ci numai un capitol al foneticii care cercetează sunetele limbii din punctul de vedere al funcţiunii lor în limbă, dar totdeauna în strânsă legătură cu realitatea materială, acustico-fiziologică, şi cu evoluţia sistemului fonetic în cursul istoriei limbii.

★

Se pune acum întrebarea ce fel de fonologie s'a practicat şi se practică în lingvistica românească. Expunerea fonologiei româneşti publicată de A. Graur şi Al. Rosetti, în revista « Bulletin linguistique », VI, p. 1 şi urm., este un exemplu al fonologiei făcute în sensul şcolii dela Praga, ruptă de « materia naturală » a limbii şi aistorică. Felul acesta de a expune sistemul fonetic al unei limbi este un exemplu tipic de « fonetică pe hârtie », după expresia unora

[1] R. Avanesov, K voprosu o foneme, « Izvestia Akademii Nauk SSSR, Otdel. lit. i iaz. », XI, 5, p. 467.

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

dintre cei care au criticat greşelile şcolii dela Praga (O. Jespersen, Serghei Bernştein). Expunerea lui A. Graur şi Al. Rosetti este în acelaşi timp absolut statică, aistorică. Concepţia idealistă şi antiistorică a şcolii dela Praga asupra sistemului fonetic se reflectă şi în expunerile asupra fonologiei făcute de Iorgu Iordan şi E. Seidel. Critica aceasta e valabilă şi în ceea ce priveşte cele două articole publicate de mine în « Studii şi cercetări lingvistice », I (1950), fasc. 2, p. 172 şi urm., şi III (1952), p. 128 şi urm. Cu toate că în articolele amintite plec dela realităţi acustico-fiziologice şi privesc sistemul fonetic al limbii române în evoluţia lui istorică, arătând puternica influenţă exercitată de fonetica limbilor slave asupra foneticii limbii române de-a-lungul veacurilor, totuşi şi în articolele mele regăsim aceeaşi « fonetică pe hârtie » a şcolii dela Praga, în care abundă schemele fictive, rupte de realităţile fiziologice şi acustice. Astfel, de pildă, întocmai ca fonologii dela Praga, am susţinut că în două cuvinte ca *fân* şi *fin*, *î* şi *i* constituie un singur fonem şi că prin urmare cele două cuvinte diferă nu prin deosebirea dintre vocale, ci dintre consoane, primul, *fân*, având un *f* nemuiat, iar al doilea, *fin*, un *f* muiat (adică având timbrul unui *i*). Ţin să observ că şi unii lingvişti sovietici, ca de exemplu R. Avanesov, de a cărui concepţie fonologică am fost puternic influenţat în cercetările mele fonologice, au susţinut că deosebirea dintre cuvântul rusesc *bîl* « a fost » şi *bil* « a bătut » e constituită numai de opoziţia dintre consoane (*b* nemuiat şi *b* muiat), vocalele *î* şi *i* constituind un singur fonem. (In ultimele sale articole, R. Avanesov a părăsit, de altfel, această teză eronată.)

Concepţia greşită a şcolii dela Praga asupra foneticii şi fonologiei pare a avea încă aderenţi şi astăzi printre noi.

Astfel, la şedinţa lărgită a Consiliului ştiinţific al Institutului de lingvistică din Bucureşti al Academiei R.P.R. în care s'a discutat prima parte a Gramaticii române a Academiei R.P.R., Al. Rosetti a criticat expunerea foneticii limbii române, fiindcă, în mod neştiinţific, — după părerea d-sale — tratează împreună atât fonetica limbii române cât şi fonologia ei, în loc de a le separa ca fiind două discipline aparte. Critica lui Al. Rosetti ar fi fost justă dacă se mărginea la critica schemelor fonologice fictive, structuraliste, construite de mine sub influenţa « foneticii pe hârtie » a şcolii dela Praga, neglijând realităţile acustice şi fiziologice ale rostirii limbii noastre naţionale.

Fonetica limbii române trebuie, aşadar, tratată aşa cum s'a făcut în « Gramatica limbii române » a Academiei R.P.R., nu împărţind-o în două capitole, primul tratând « fonetica », adică fiziologia şi acustica sunetelor limbii române, iar al doilea « fonologia », adică utilizarea în limbă a acestor sunete, şi expunând sistemul fonemelor limbii române strâns legat de însuşirile acustico-fiziologice ale fonemelor.

La fel au procedat şi lingviştii sovietici L. V. Şcerba şi V. V. Vinogradov în capitolul despre fonetică al « Gramaticii limbii ruse » a Academiei de Ştiinţe a Uniunii Sovietice. Firește, din această expunere trebuie înlăturate schemele

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)

lipsite de substrat real acustico-fiziologic, care amintesc construcţiile artificiale, fictive ale structuraliştilor.

Ca exemplu de felul structuralist cum am prezentat, în articolele amintite apărute în revista «Studii şi cercetări lingvistice», sistemul fonemelor limbii române, poate servi următoarea argumentare a mea: In multe graiuri teritoriale româneşti din Transilvania cuvintele *teacă*, *leac*, *rămâne* se rostesc *(t'ακă)*, *(l'ak)*, *(rămîńă)* [1]. Ele se deosebesc de cuvintele *takă*, *lak*, *rămînă* ale aceloraşi graiuri prin opoziţiile *t* nemuiat — *t* muiat, *l-l'* şi *n-n'*. Deoarece structuraliştii susţin că «structura fonologică» care caracterizează o limbă se regăseşte de obicei neschimbată în diferitele graiuri teritoriale ale limbii respective, cu toate că realizarea acustico-fiziologică a fonemelor din care e constituită acea «structură fonologică» diferă dela un grai la altul, am presupus că şi în limba literară română regăsim acelaşi fel de a deosebi cuvintele amintite mai sus. Aşadar, cuvintele limbii literare *takă-teakă* (teacă), *lak-leak* (leac), *rămînă-rămîne* se deosebesc şi ele, ca şi cuvintele corespunzătoare din graiurile transilvănene, prin opoziţiile *t-t'*, *l-l'*, *n-n'*, cu toate că din punct de vedere acustic şi fiziologic consoanele pretinse nemuiate şi muiate se deosebesc foarte puţin una de alta, pe când vocalele sunt foarte deosebite: *a-ea*, *ă-e*.

Tendinţa aceasta de a găsi în limba literară şi în graiurile teritoriale exact acelaşi sistem de foneme, exact aceeaşi «structură fonologică» trebuie considerată ca un mod structuralist de a trata problemele de fonetică.

Problema fonemelor limbii române trebuie aşadar rezolvată pe baza învăţăturii staliniste despre rolul limbii sonore, al limbii sunetelor în desvoltarea istorică a omenirii, nerupând limba de «materia ei naturală». Iată un nou prilej pentru lingviştii români de a introduce concepţia marxistă asupra fonemelor limbii în lingvistica română.

[1]. Prin *t'*, *l'*, *n'* se notează consoane palatale, pentru care dosul limbii atinge o mare porţiune a cerului gurii (a palatului).

BDD-A10181 © 1953 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 01:55:33 UTC)